

28.11.2019

EOAK/4362/2018

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Maija Saksin

Esittelijä: Esittelijäneuvos Kaija Tanttinen-Laakkonen

YKSITYISYYDEN SUOJA KIRJELÄHETYKSISSÄ

1 KANTELU

Kantelija arvosteli Varsinais-Suomen sairaanhoitopiirin kuntayhtymän (VSSH) Turun yliopistollisen keskussairaalan (TYKS) menettelyä terveydenhuollon asiakkuuden paljastumisessa kirjelähetyksissä.

Kantelija kertoi, että TYKS:n kirjelähetyksestä ilmeni hänen olevan TYKS:n Kirurgisen sairaalan potilas. Hän totesi, että tieto hänen asiakkuudestaan kyseiseen sairaalaan on salassa pidettävä tieto, joka ei saanut paljastua sivulliselle lähetyksen kirjekuoreen tehdystä merkinnästä. Kirjekuoren kääntöpuolelle oli merkitty tarkentava tieto siitä, että hän oli nimenomaan Kirurgisen sairaalan potilas eikä esimerkiksi Kantasairaalan potilas.

Kantelija arvosteli 19.10.2018 päivätyssä lisäkirjoituksessaan TYKS:n menettelyä myös niiltä osin kuin lähetyksen kirjekuoriin oli merkitty tiedot kirjeen lähettäjistä; toiseen oli merkitty VSSH:n hallintokeskus ja toiseen TYKS Raision sairaala T9.

2 SELVITYS

Kantelun johdosta Sosiaali- ja terveystieteiden valvontavirasto Valvira antoi 29.1.2019 lausunnon, jonka liitteenä oli VSSH:n hallintojohtajan selvitys 12.12.2018.

3 RATKAISU

3.1 VSSH:n selvitys

Saadun selvityksen mukaan VSSH ei paljasta potilassuhdetta sairaanhoitopiirin kirjekuorissa olevilla merkinnöillään. Se toteaa lähettävänsä vastaavilla kirjekuorilla postia potilaiden lisäksi noin 8000 sairaanhoitopiirin työntekijälle sekä lukuisille sopimuskumppaneille, kunnille ja muille yhteistyötahoille. Kirjekuoren merkinnät eivät siten mitenkään paljasta henkilön potilassuhdetta sairaanhoitopiiriin johonkin yksikköön, eikä kirjekuoreessa edes mainita mitään yksittäistä hoitoyksikköä, vaan tietty maantieteellinen sairaalarakennuskokonaisuus.

VSSH katsoo, että erityisesti potilaille suunnattujen kirjeiden osalta lähettäjätahon yksilöinti fyysisen sairaalarakennuskokonaisuuden osalta on tärkeä potilasturvallisuutta ja potilaan yksityisyyden suojaava lisämerkintä. Vuosittain merkittävä määrä kirjeitä palautuu postin toimesta takaisin, koska lähettäjä ei ole tavoitettu. Ilman kirjekuoren päältä havaittavaa lähettäjämerkintää posti joutuisi avaamaan kirjeen palautusosoitteen selvittämiseksi, mikä vaarantaisi potilaiden yksityisyyden suojan. Edelleen on tärkeää hoidon toteutumisen ja potilaan yksityisyyden suojan kannalta, että kirje palautuu mahdollisimman suoraan lähettäneeseen yksikköön eikä kierrä tarpeettomasti konsernin sisällä. Vastaavasti tieto siitä, että kirje on saapunut jostain sairaanhoitopiiriin yksiköstä, on omiaan kiinnittämään myös vastaanottajan huomiota kirjeen tärkeyteen.

3.2 Valviran lausunto

Valviran mukaan asiassa on lähtökohtaisesti kyse potilaan yksityisyyden suojasta, mutta toisaalta potilasturvallisuuden varmistamisesta sairaanhoitopiiriin kuvaamalla tavalla. VSSHP käyttää potilailleen lähettämissä kirjekuorissa merkintöjä, joista käy ilmi sairaala, johon potilaalla on hoitosuhde. Pelkästään jo tieto terveydenhuollon asiakkuudesta on salassa pidettävä.

Valvira katsoo, että VSSHP:n olisi tullut kirjelähetyksissään ottaa huomioon sekä potilaan yksityisyyden suoja että potilasturvallisuus ja varmistaa ennen kaikkea se seikka, että potilaan yksityisyyden suoja ei missään olosuhteissa vaaranneta. Valviran mukaan kantelijalle osoitettuihin kirjekuoriin tehdyt merkinnät "TYKS Kirurginen sairaala " sekä "TYKS Raison sairaala T9" ovat saattaneet vaarantaa kantelijan yksityisyyden suoja.

3.3 VSSHP:n menettelyn arviointi

Keskeiset oikeusohjeet

Perustuslain (731/1999) 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla.

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999, julkisuuslaki) 18 §:ssä säädetään hyvästä tiedonhallintatavasta. Säännöksen mukaan viranomaisen tulee huolehtia muun muassa siitä, että sen palveluksessa olevilla on tarvittava tieto käsiteltävien asiakirjojen julkisuudesta sekä tietojen antamisesta ja käsittelyssä sekä niiden ja asiakirjojen suojaamisesta noudatettavista menettelyistä.

Julkisuuslain 22 ja 23 §:n mukaan viranomaisen ei saa luovuttaa tai paljastaa sivulliselle asiakirjan salassa pidettävää tietoa, josta on säädetty salassapitovelvollisuus.

Julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 25 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat muun muassa asiakirjat, jotka sisältävät tietoa henkilön terveydentilasta taikka hänen saamastaan terveydenhuollon tai kuntoutuksen palvelusta.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992, potilaslaki) 13 §:n mukaan potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä (1 mom.). Terveydenhuollon ammattihenkilö tai muu terveydenhuollon toimintayksikössä työskentelevä taikka sen tehtäviä suorittava henkilö ei saa ilman potilaan kirjallista suostumusta antaa sivulliselle potilasasiakirjoihin sisältyviä tietoja. Sivullisella tarkoitetaan tässä laissa muita kuin asianomaisessa toimintayksikössä tai sen toimeksiannosta potilaan hoitoon tai siihen liittyviin tehtäviin osallistuvia henkilöitä. Salassapitovelvollisuus säilyy palvelussuhteen tai tehtävän päättymisen jälkeen (2 mom.).

Henkilötietolain 5 §:ssä (523/1994, voimassa 31.12.2018 saakka) säädettiin rekisterinpitäjän huolellisuusvelvollisuudesta. Henkilötietolain 5 §:n mukaan rekisterinpitäjän tuli käsitellä henkilötietoja laillisesti, noudattaa huolellisuutta ja hyvää tiedonkäsittelytapaa sekä muutoinkin toimia niin, ettei rekisteröidyn yksityiselämän suoja ja muita yksityisyyden suoja turvaava perusoikeuksia rajoiteta ilman laissa säädettyjä perusteita.

Henkilötietolain 32 §:n mukaan rekisterinpitäjän oli toteutettava tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämiseltä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä.

Kannanotto

Totean, että potilasasiakirjoihin sisältyvät tiedot ovat salassa pidettäviä ja pelkästään jo tieto terveydenhuollon asiakkuudesta on salassa pidettävä. Asiakirjoista saadun selvityksen mukaan VSSHP käyttää potilaille osoitetuissa kirjelähetyksissään merkintöjä, joista ilmenee hoitopaikka, johon potilaalla on hoitosuhde. Kantelijalle osoitettuihin kirjelähetyksiin oli toiseen merkitty tieto "TYKS Kirurginen sairaala " ja toiseen tieto "TYKS Rasion sairaala T9". Nämä yksilöidyt hoitopaikkatiedot on voitu yhdistää kantelijan hoitosuhteisiin näihin yksikköihin ja tiedot ovat siten voineet paljastuessaan ulkopuoliselle vaarantaa kantelijan yksityisyyden suojaa.

Viranomaisen salassapitovelvollisuudesta, hyvää tiedonhallinta- ja tiedonkäsittelytapaa koskevista vaatimuksista sekä rekisterinpitäjän huolellisuusvelvollisuudesta on seurannut VSSHP:lle velvollisuus varmistaa, etteivät kantelijalle osoitettujen kirjelähetysten lähettäjämerkinnät vaaranna perustuslain 10 §:ssä turvattua yksityisyyden suojaa.

Ymmärrän olevan perusteltua ja tarpeen, että esimerkiksi leikkauskutsu palautuu sinne, mistä se on lähetettykin, jotta leikkausjonoa voidaan hallinnoida. Näin ollen yksilöity lähettäjä tieto on tärkeä. Lähettäjä tieto ei kuitenkaan saa olla teksti, josta käy ilmi hoitopaikan nimi ulkopuoliselle. Tavoiteltu päämäärä on saavutettavissa toimimalla toisinkin; voidaan esimerkiksi käyttää vaikka koodeja, joilla palautunut posti ohjautuu viipymättä oikeaan paikkaan.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsitykset VSSHP:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähettän jäljennöksen tästä päätöksestäni sille.

Pyydän sairaanhoitopiiriä ilmoittamaan minulle 28.2.2020 mennessä, mihin toimenpiteisiin käsitykseni ovat antaneet aihetta.